

grove vulgaritet (f. eks. den sjofle historie om koyveret) og patosen (selvmordsforsøg og togsprængningen), men på den anden side kommer der en vis distance til personerne.

Milos virker således mere komisk end rørende. Den burleske og lidet følelsesfulde stil er mere på sin plads i skildringen af den saftige og erfarne assistent, som jo kun gør os medskyldige, ikke medfølede. Karakteristisk nok er filmens bedste scene netop i hans afdeling af filmen. Det drejer sig om den allerede klassiske forførelsesscene, hvor han behandler en villig piges bare bag med bureaukratiets traditionelle symbol: stempler. I sin ironiske understregning af, at erotikken og det menneskelige har større betydning end systemet, bliver det en nøgle-scene i hele den østeuropæiske ny bølge. Der ligger en dobbeltironi deri, at de samme stempler bliver anvendt af den nazistiske jernbane-inspektør til at illustrere de tyske fronter. Meningen må være, at nazister og stalinistiske bureaukrater er det samme, og det demonstreres, hvorledes de som alle erobrere står hjælpeløse over for det dril-lende lille ord »hvorfør?«

Det er svært at sige, om den 28-årige spillefilmdebutant Jiri Menzel er mere talentfuld end Forman. Hans film er bedre opbygget og virker mere dybsindig, men meget kan skyldes forfatteren til den tilgrundliggende novelle Bohumil Hrabek, som trods sin alder (født 1914) er de nye czekiske filmfolks foretrukne forfatter.

Frederik G. Jungersen.

Jeu de massacre (Helte dør aldrig)

Prod.: A. J. Films, Coficitel, Films Modernes, Francinor, Frankrig 1967. Udlejning: Constantin. Instr.: Alain Jessua/ass.: Vincent Gardair. Manus: Alain Jessua. Foto: Jacques Robin (e-c). Klip: Nicole Marko. Musik: Jacques Loussier. Arkitekt: Claire Forestier. Tegning: Guy Pellaert. Medv.: Jean-Pierre Cassel, Claudine Auger, Michel Duchaussoy, Eleonore Hirt, Anna Gaylor, Guy Saint-Jean, Nancy Holloway.

Prem.: 1/3, 1968 Rådhus-teatret, Rønne — 3/4, 1968 Carlton. Længde: 95 min., 2600 m, censur: gul.

I »Livet på vrangen« opbyggede Alain Jessua på grundlag af en alment kendt fornemmelse – glæden ved at være sig selv nok – en spidsfindig fabel om selvtilstrækkelighedens tragikomiske triumf i en verden af normaliseret banalitet. Også »Helte dør aldrig« har et let genkendeligt udgangspunkt – vor glæde ved den kunst, der især appellerer til det stadig barnlige i os, tegneserierne, gyserne, action-filmene. Og ingen lader Jessua hovedpersonen løbe linen ud. Tegneserien er hans eneste virkelighedsforbindelse, ligesom hovedpersonen i »Livet på vrangen« til sidst kun formår at etablere et forhold til sig selv og hvad der befinder sig umiddelbart foran hans blik.

I »Helte dør aldrig« skyder Jessua dog en person ind mellem os og den abnorme hovedperson. Filmen fortælles af tegneserieforfatteren Pierre, og hver gang han ikke er til stede på lærredet, indkopieres en af de medvirkendes navne med maskinskrift, så

det understreges, at vi stadig bevarer Pierres synsvinkel – filmen er på en måde hans. Pierre opfatter sig selv som den tegneseriefor-gabede Bobs modsætning. Han er manden med sans for de faste realiteter, et godt måltid, en behagelig frisør, en udsøgt cigar. Et eller andet sted i ham må der befinde sig en drømmer, ellers havde han næppe valgt forfatter-professionen, men han producerer hovedsageligt af materielle hensyn.

Hans naturlige domæne er Schweiz – den stillestående velstands land – kukurets land, som Orson Welles ironisk karakteriserede det i en berømt passage fra »Den tredje mand«. Men denne velstand medfører samtidig en intim kontakt med hans »ideelle« læser og fan, rigmanden Bob, der i fantasien har gennemlevet hans værker med en intensitet, som på én gang er komisk, rørende og uhyggelig. Skruen får en ekstra drejning, da Bob bliver Pierres og hans tegnende kones inspirationskilde. De to nasser nu ikke bare materielt, men også åndeligt på ham. Meget udpekuleret anbringer de ham i situationer, hvor de kan »bruge« hans reaktioner, han er som en abe i et bur, et forsøgsobjekt og en model.

For Bob bliver tegneserien en mulighed for at dramatisere en trøstesløst ensformig schweizisk virkelighed, hvor strip-tease-pigerne blot er utilfredsstillende inkarnationer af tegneseriernes romantiske drømmepige. Han må selvfølgelig leve op til den helt, der er skabt i hans billede, være lige så grusom og romantisk. Bob er den perfekte læser, manden, der virkelig tager kunsten på ordet og prøver at leve op til dens myter. Og Pierre er narkotikaforhandleren, der er dobbelt afhængig af sit offer, fordi han både bruger det som forbruger og inspirationskilde. Filmen ender uundgåeligt med et nederlag for den naive Bob, men det moralske ansvar er for størstedelen Pierres, og hans grusomhed mod hustruen til slut lader ane, at han selv er klar over det.

Kompositionelt beskriver filmen en cirkelbevægelse. Der indledes med en præsentation af hovedpersonerne ved søen, indkredset af en drejende kamerabevægelse, og til

slut vender vi tilbage til dem i samme position. Cirkelbevægelsen går igen som en indirekte karakteristik af Bobs barnlige, isolerede egocentricitet, når han for eksempel drejer rundt inde i appelsinformet stol eller lader en svæveflyver flyve i kredsløb omkring sig. Som helhed er filmen fortalt med en luftig lethed, der er særlig beundringsværdig det langt fra enkle emne taget i betragtning. Her kan den berømmede franske klarhed, der altfor sjældent ses udfolde sig i filmkunsten, virkelig ses i operation. Jessua filmer efter et fabelagtigt gennemarbejdet original-manuskript, og han viser – som i »Livet på vrangen« – en »litterær« begavelse og en magt over ordene, som er de færreste filminstruktører givet.

Hans billedstil er funktionel og koncis, hans tonefald lidt tørt og altid *to the point*. Det legende eller blot smarte får aldrig lov til at tage overhånd. Klippingen er ofte i smuk musikalsk overensstemmelse med underlægningsmusikken, og farverne understreger det blanke og tegneserieagtigt strømlinede uden at blive skrigende. Når Pierre mister den direkte kontakt med begivenhederne og tegneserie-universet dominerer, anvender Jessua filtre, der diskret og rammende skaber en virkelighedsopløsende atmosfære. Og det er vel overflødig at tilføje, at filmen konstant er vittig og charmerende, ikke mindst på grund af perfekt spil i de tre hovedroller.

Alain Jessua er en moralist uden de mindste tilbøjeligheder til pegefinger-bevægelser. Hans film er i mindre grad samfundskommentarer end ironiserende historier om mennesker, der kaldes »syge«, fordi de drager den fulde konsekvens af tilbøjeligheder, de fleste må vedkende sig. Vi behøver ikke Claudine Augers ord for, at Jessua i sig rummer både en Bob og en Pierre – filmen selv viser det klart. Hans film gør intet forsøg på at fremsætte et endegyldigt socialt eller filosofisk *statement*, men nøjes med så underholdende som muligt at dramatisere noget på én gang almenlydigt og personligt. Gid flere instruktører ville følge Jessuas eksempel.

Morten Piił.

»Helte dør aldrig«: Tegneserien og dens inspiration (Claudine Auger og Michel Duchaussoy).

